

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2023-2027

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNNAN KOKOUS (5/2023–2027)

Aika: Tiistai 10.12.2024 klo 10.00–12.00

Paikka: Kokoushuone Kruunu, Kirkkokatu 12

Puheenjohtaja Kristiina Kokko

Lakimies VT Minna Aalto-Setälä, Keskuskauppakamari
Director, Corporate Affairs Suvi Aherto, MTV Oy
Juristi Eeva Asikainen, Suomen Kirjailijaliitto ry
Mediasääntelyn päällikkö Anniina Dahlström, Yleisradio Oy
Toiminnanjohtaja Sanna Haanpää, Suomen tietokirjailijat ry
Juristi Janne Hälinen, Opetusalan ammattijärjestö OAJ
Johtaja, edunvalvonta Lauri Kaira, Gramex ry
Toiminnanjohtaja Antti Kotilainen, Musiikkituottajat - IFPI Finland ry
Toiminnanjohtaja Laura Kuulasmaa, Apfi ry
Toiminnanjohtaja Elina Kuusikko, Suomen Näyttelijäliitto ry
Apulaisjohtaja Mikko Kuutti, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
Toiminnanjohtaja Outi Mäkinen, Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry
Toimitusjohtaja Valtteri Niiranen, Kopiosto ry
Lakimies Sanna Nikula, Suomen Journalistiliitto ry
Hallituksen varapuheenjohtaja Markus Nordenstreng, Suomen Musiikintekijät ry
Toiminnanjohtaja Matti Numminen, AVATE ry
Senior Legal Counsel Maria Reh binder, Aalto-yliopisto
Toimitusjohtaja Risto Salminen, Teosto ry, sijaisena Jenni Kyntölä
Apulaisjohtaja Liisa Savolainen, Kansalliskirjasto
Toiminnanjohtaja Tapani Tarvainen, Electronic Frontier Finland ry EFFI
Johtaja, elinkeinopolitiikka Riikka Tähtivuori, Medialiitto ry
Toimitusjohtaja Elina Ussa, Tietoliikenteen ja Tietotekniikan Keskusliitto, FiCom ry
Head of Legal Emilia Veranen, Sanoma Media Finland, sijaisena Marcus Wiklund
Toiminnanjohtaja Niina Vettensola, Sanasto ry

Ministeriöiden ja viranomaisten asiantuntijat
Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Hallitussihteeri Aura Lehtonen, opetus- ja kulttuuriministeriö, sihteeri
Hallitussihteeri Ville Toro, opetus- ja kulttuuriministeriö
Lakimies Petra Sormunen, Patentti- ja rekisterihallitus
Erityisasiantuntija Roosa Patrakka, liikenne- ja viestintäministeriö

10.02 Vsi Kristiina Kokko avaa kokouksen

10.05 Ajankohtaista

Asialistasta poiketen EU:n datasäädöksen toimeenpanon liittyvän HE:n valmisteluaikataulu käsitellään seuraavassa kokouksessa.

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2023-2027

Muut ajankohtaiset asiat

Luovan talouden neuvottelukunta

hallitussihteeri Aura Lehtonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lehtonen kertoi, että TEM ja OKM ovat 3.12.2024 asettaneet luovan talouden neuvottelukunnan, jonka tavoitteena on edistää luovan talouden liiketoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä. Neuvottelukunta toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa. Neuvottelukunnan yhtenä tavoitteena on rakentaa pysyvä yhteistyöverkosto TEM:n ja OKM:n välille. Neuvottelukunnan tehtävänä on laatia ehdotuksia luovan talouden kasvustrategian tavoitteiksi ja niiden saavuttamista tukeviksi toimenpiteiksi. Luovan talouden neuvottelukunnassa käsiteltyjä asioita välitetään tiedoksi tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan jäsenille, mikäli asiat koskevat tekijänoikeuksia. Muutama tämän neuvottelukunnan jäsen on myös luovan talouden neuvottelukunnan jäsen.

Neuvottelukunnan jäsenten ajankohtaiset asiat

Avaten edustaja toi esille, että av-alalla on tehty yhdessä Apfin kanssa selvityksiä liittyen tekijänoikeuslain 30 a §:n avoimuusveloitteeseen. Selvityksestä käy ilmi, että av-alalla on isoja tulkintaerimielisyyksiä sen suhteen, miten 30 a §:ää tulisi tulkita, joten tällä hetkellä avoimuusveloitteen käytännön soveltaminen ei etene. Kyseiset selvitykset tullaan luovuttamaan myös ministeriön tietoon.

10.10

EU-asiat

EU:n tekoälytoimiston käytäntöjä

hallitussihteeri Aura Lehtonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lehtonen kertoi EU:n komission tekoälytoimiston aloittamasta tekoälyasetuksen tekijänoikeuteen liittyvien käytäntöjen laatimisesta. Käytäntöjä laaditaan viidessä eri ryhmässä ja GPAI-mallien käytäntöjen laadinnassa tekijänoikeuskysymyksille on omistettu oma alaryhmänsä. Käytäntöjen laatimisen yhteydessä pidetään kolme käsittelykierrosta. Ensimmäinen luonnos julkistettiin marraskuussa ja käytäntö on tarkoitus saada valmiiksi keuhällä 25. Asetuksen soveltaminen alkaa elokuussa 2025. OKM ja TEM lähettivät luonnoksen käytäntöistä neuvottelukunnan jäsenille tiedoksi ja pyysivät mahdollisia kommentteja. Kommentteja saatiin 12 sidosryhmältä, vaikka aikataulu oli tiukka. Pääasiassa palaute oli positiivista ja käytäntöjä lähtökohtaisesti kannatettiin. Kommentteissa tuotiin kuitenkin useita yksittäisiä huomioita esille, joista suurin osa liittyi luonnostekstissä oleviin avoimiin määritelmiin ja yleisellä tasolla olevaan kieleen. Näitä tulisi selkeyttää ja täsmentää. Läpinäkyvyys nousi kommentteissa tärkeimmäksi teemaksi, sekä käytäntöistä puuttunut viittaus tekoälyasetuksen 53(1) d-alakohtaan. Lehtonen totesi, että TEM ja OKM antoivat omat kommenttinsa, joissa nostettiin esille samoja huomioita, kuin sidosryhmiltä saaduissa kommentteissa. Lausunnossaan ministeriöt painottivat määritelmien täsmentämistä ja sitä, että käytäntöissä tulisi olla viittaus tekoälyasetuksen 53(1) d-alakohtaan ja alakohdassa mainittuun tiivistelmän laatimiseen. Käytäntöjen tavoitteena on saada aikaan tasapaino siten, että säännöt ovat toimivat, mahdollistavat

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2023-2027

tekoälypalvelujen kehittämisen markkinoilla, mutta samalla varmistavat tekijänoikeuksien kunnioittamisen EU:n tekijänoikeuslainsäädäntö huomioiden.

Keskustelu

Medialiiton edustaja kiitti ministeriöiden tekemää yhteistyötä ja kysyi, onko jatkossakin mahdollista antaa kommentteja seuraaviin luonnoksiin. Medialiiton edustaja kysyi lisäksi, onko mahdollista saada kirjallista koostetta ministeriöiden antamista kommentteista.

Lehtonen totesi, että mikäli komissio julkaisee avoimesti myös seuraavat luonnokset, niin tulemme keräämään vastaavalla tavalla sidosryhmien näkemyksiä.

10.20

Tekijänoikeudellisen lainsäädännön kehitys Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Islannissa – erityisesti 2000-luvulla, professori **Marcus Norrgård** Helsingin yliopiston Vaasan oikeustieteellinen koulutus, väitöskirjatutkija **Alicia Nylund** ja väitöskirjatutkija **Anton Ylikallio**, oikeustieteellinen tiedekunta

Norrgård esitteli neuvottelukunnan jäsenille ministeriön tilaamaa selvitystä, jossa tarkastellaan tekijänoikeuslainsäädännön kehitystä muissa Pohjoismaissa erityisesti 2000-luvulla. Selvityksessä keskitytään kansallisten tarpeitten takia toteutettuihin lainsäädäntöhankkeisiin, jotka eivät suoraan johdu EU-säätelystä tai kansainvälisistä sopimuksista. Haasteena on ollut sopivan yleisyysasteen löytäminen. Lisäksi juuri mikään ei ole enää puhtaasti kansallista oikeutta.

Keskustelu

Aalto-yliopiston edustaja pyysi tarkennusta Ruotsin asiakirjajulkisuutta koskeviin säännöksiin ja opinnäytetöihin liittyen. Norrgårdin mukaan salassapito koskee teokseen sisältyvää tietoa, jota ei voida olettaa kaupallisesti merkityksettömäksi, jos tietyt edellytykset täyttyvät.

Kopioston edustaja kysyi, millä tavoin lainsäädännön muutoksia on valmisteltu muissa Pohjoismaissa. Tekijät mainitsivat esimerkkinä Jan Rosénin selvityksen, jossa apuna oli seurantaryhmä. Muutenkin erilaisia ministeriön työryhmiä on käytetty.

OAJ:n edustaja kysyi, onko muissa Pohjoismaissa samanlaisia opetusta- ja tutkimusta koskevia rajoitussäännöksiä. Norrgårdin mukaan aihe ei erityisesti noussut esille selvityksessä.

Keskuskauppakamarin edustaja kysyi, voidaanko Pohjoismaiden lainsäädäntöä pitää vielä yhtenäisenä. Norrgårdin mukaan 1960-luvun alkuun nähden yhtenäisyys on rikkoutunut. Esimerkiksi rakenteet poikkeavat, vaikka lain sisältö voi olla sama. Lisäksi tuomioistuimet voivat tulkita sisältöä eri tavoin.

Näyttelijäliiton edustaja kysyi, onko selvityksen ulkopuolelle rajattu direktiivien implementoinnissa tehdyt erilaiset kansalliset ratkaisut. Norrgårdin mukaan lähtökohtaisesti näin on toimittu.

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2023-2027

Effin edustaja kysyi, onko tietokoneohjelman määritelmään liittyen eroja. Norrgårdin mukaan lainsäätäjät eivät ole määritelleet käsitettä kovin tarkkaan. Asia ratkeaa lopulta EU-oikeuden perusteella.

Ylen edustaja kysyi selvityksen tekijöiltä, mitä he toisivat Suomen tekijänoikeuslakiin, jos voisivat valita yhden asian. Tekijät mainitsivat, että ainakin lain kielellistä ja rakenteellista kokonaisuudistusta voisi lähteä pohtimaan. Tällaista uudistusta ehdotettiin Ruotsissa.

Kopioston edustaja totesi, että esimerkiksi terminologinen ja sisällöllinen uudistaminen ovat selvästi eri asioita, ja että sisällöllisesti kansallista liikkumavaraa on rajoitetusti.

Keskuskauppakamarin edustaja kysyi tahtotilasta selvitykseen liittyen. Lehtonen totesi, että selvityksestä saadaan tietoa kansallisista ratkaisuista muissa Pohjoismaissa. Puheenjohtaja totesi vielä, että hallitusohjelmaan sisältyy kirjaus tekijänoikeuslainsäädännön kokonaisuudistuksen tarpeen arvioimisesta.

11:10

Lainsäädännön kansallisten muutostarpeiden arviointi

Taustamuistio: Oikeuksien hankinta: suora sopiminen, yhteishallinnointi
hallitussihteeri Ville Toro, opetus- ja kulttuuriministeriö

Toro esitteli asiasta laaditun taustamuistion luonnoksen. Muistion tarkoituksena on kartoittaa ja arvioida mahdollisia oikeuksien hankintaan liittyviä tekijänoikeuslainsäädännön kansallisia muutostarpeita eräin rajauksin. Muistio tuodaan keskusteltavaksi neuvottelukuntaan varhaisessa vaiheessa erityisesti käytännön tarpeiden ja näkökulmien selvittämiseksi. Yleinen sopimuslisenksi on huomioitu kokonaiskuvan saamiseksi. Tässä vaiheessa on noussut esille kaksi mahdollista muutostarvetta.

Ensimmäinen liittyy viranomaisten, yritysten ja yhteisöjen sisäistä tiedotuskäyttöä koskevaan sopimuslisenksisäännökseen (tekijänoikeuslain 13 a §:n 1 mom.). Säännös koskee käytännössä digitaalisten lehdistökatsauksien tekemistä painetussa muodossa olevista sanomalehdistä ja aikakauskirjoista. Säännös ei koske muita aineiston tyyppejä, eikä se kata alun perin digitaalisessa muodossa olevan aineiston käyttämistä. Säännös on pohjoismaisesti vertaillen suppea. Ministeriön käsityksen mukaan kyseisenlaisia lehdistökatsauksia ei juurikaan enää valmisteta, eikä säännös nykymuodossa vastaa lisensoinnin ja käytön tarpeita.

Toinen liittyy lehden uudelleen käyttämistä koskevaan sopimuslisenksisäännökseen (tekijänoikeuslain 25 g §:n 2 mom.). Säännös koskee teoksia, jotka sisältyvät lehtikustantajan ennen 1.1.1999 julkaisemaan sanoma- tai aikakauslehteen. Ministeriön käsityksen mukaan sopimuskäytäntö on ollut vaihtelevaa vielä 2000-luvulla, eikä säännöksessä säädetty aikaraja täysin vastaa lisensoinnin ja käytön tarpeita.

Lisäksi neuvottelukunnan pienryhmäkeskusteluissa nousi esille ehdotus uudesta sopimuslisenksisäännöksestä koskien teksti- ja kuva-aineistojen käyttämistä esimerkiksi tekoälyn ja kielimallien kouluttamisessa. Tekoälyn kehittäminen edellyttää valtavia määriä aineistoja, eikä suora sopiminen yleensä käytännössä ole mahdollista. Samalla on otettava

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2023-2027

huomioon kappaleen valmistamista tekstin- ja tiedonlouhinnassa koskeva tekijänoikeuden rajoitus ja se, että oikeudenhaltija voi pidättää oikeuden siltä osin kuin kyse ei ole tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvasta louhinnasta. Asia edellyttää tarkempaa selvittämistä.

Keskustelu

Aalto-yliopiston edustaja toi esille, että tutkimusorganisaatiot eivät näe sopimuslisenssin kehittämistä toimivana ratkaisuna tekoälyn kehittämisessä ja painotti EU:n tekoälyasetuksen roolia. Unionin tahtotilana on yhtenäinen digitaalinen sisämarkkina, jossa kansallista liikkumavaraa ei olisi.

Medialiiton edustaja toi esille, että taustamuistiossa esiteltyt kaksi mahdollista muutostarvetta (13 a §:n 1 mom. ja 25 g §:n 2 mom.) ovat perusteltuja ja kannatettavia, joskin ensimmäinen vaatii vielä lisätasmentämistä. Teosten käyttämistä tekoälyn kouluttamisessa koskevaa sopimuslisenssisäännöstä tulee selvittää ja etenkin kirjapuolella aloite nähdään tärkeänä asiana edistää.

Kopioston edustaja piti kannatettavana muutoksia koskien 13 a §:n 1 mom. ja 25 g §:n 2 mom. Toi esille, että tekoälyn kouluttamista koskevassa sopimuslisenssisäännöksessä ei ole kyseessä tekoälyn kehittäminen vaan lupien järjestäminen kansallisesti ja piti asian edistämistä kannatettavana, sekä näki asian liittyvän keskusteluun yleisestä sopimuslisenssistä. Tällä hetkellä on 12 erityistä sopimuslisenssisäännöstä ja mahdollinen tekoälyn kouluttamista koskeva olisi 13. Kun lainsäädännön tahti on hidask, voisi yleinen sopimuslisenssisäännös vastata uusiin tarpeisiin. Toivoi, että yleistä sopimuslisenssiä selvitettäisiin huomioiden muiden Pohjoismaiden käytännöt.

Näyttelijäliiton edustaja toi esille, että vielä on kyetty sopimaan vanhentuneiden sopimuslisenssisäännösten jättämiä aukkoja, mutta erityiset sopimuslisenssipykälät ovat toisinaan kankeita. Tällöin yleinen sopimuslisenssi antaisi tuen ja kannattaa yleisen sopimuslisenssin selvittämistä.

Keskuskauppakamarin edustaja toi esille sisämarkkinoiden toimimisen tärkeyden ja painotti koko EU:n alueen yhteistä etenemistä suhteessa tekoälyn kouluttamiseen, ja mahdolliset kansalliset ratkaisut tulisi pohtia tarkkaan.

Aalto-yliopiston edustaja toi vielä esille kysymyksen yhteishallinnointiorganisaatioiden edustavuudesta suhteessa siihen materiaaliin, millä kielimalleja koulutetaan. Esimerkiksi yliopistojen käyttämästä materiaalista noin 40 prosenttia tulee erilaisilta yrityksiltä, jotka eivät ole edustettuina yhteishallinnointiorganisaatioissa.

Ylen edustaja totesi, että olisi hyvä selvittää yleistä sopimuslisenssiä, mutta heillä ei ole vielä kantaa siihen, tarvitaanko tekoälyn kouluttamista koskevaa sopimuslisenssisäännöstä.

Yhdeksi kiinnostavaksi kysymykseksi muodostunee myös hinnan muodostus huomioiden se, että materiaalin käyttö tekoälyn kouluttamisessa on hyvin erilaista kuin alkuperäinen käyttö.

Taustamuistio: radio- ja tv-lähetyksen edelleen lähettäminen, hallitussihteeri Aura Lehtonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Lehtonen esitteli asiasta laaditun taustamuistion luonnoksen ja luki asiaa koskevan kohdan eduskunnan lausumasta. Asiassa on kyse siitä, aiheutuuko direktiivissä olevasta edelleen lähettämisen määritelmästä tekijänoikeuslain soveltamisen suhteen jokin sellainen epäselvyys, joka on mahdollista selventää tekijänoikeuslaissa EU-oikeuden jättämän kansallisen liikkumavaran mahdollistamissa puitteissa. Tekijänoikeuslain 25 § mahdollistaa sen, että alkuperäisestä ja edelleen lähettämisestä voidaan sopia tavalla, joka kattaa kaikki teknologiat. Edelleen lähettämiseen liittyvät kysymykset ovat nykyisen tekijänoikeuslain valossa ensi sijassa sopimusoikeudellisia. Kansallisesti tehty ehdotus edelleen lähettämisen määritelmään poikkeaisi myös muusta EU:sta. Kyseisellä määritelmällä on Bernin sopimuksen ja direktiivien määrittämä sisältö, jota tulee selvyiden vuoksi noudattaa myös kansallisessa lainsäädännössä. Ministeriön arvion mukaan edelleen lähettämisen määritelmää olisi mahdollista selventää kahdella tavalla, jotka ovat esitelty muistiossa, mutta ministeriön tietojen mukaan ko. elementtien puuttuminen ei ole aiheuttanut epäselvyyttä.

Keskustelu

FiCom:n edustaja toi esille, että edelleen lähettämistä koskeva kysymys on aiheuttanut kuusi vuotta kestäneen oikeusprosessin ja kyseinen epäselvyys on valtava liiketoiminnallinen jarru. Edelleen lähettämistä koskeva epäselvyys tulisi FiCom:n edustajan mukaan ratkaista hallitusohjelman mukaisesti ja asian olevan myös poliittisen johdon päätös.

Ylen edustaja toi esille, että kansallisesti olisi toimivalta säätää 25 h §:ään ”jonka valvonnassa ja vastuulla”, sillä edelleen lähettämistä koskevaa epäselvyyttä ei voi ratkaista kuin vain osittain sopimuksin. Taustamuistiossa on oltu liian optimistisia sen suhteen, että epäselvyudet olisivat ratkaistavissa sopimuksella.

MTV:n edustaja toi esille, että teleoperaattoreiden toiminta on nyt ja jatkossa alkuperäistä lähettämistä ja tämän luonne tulee selventää tekijänoikeuslaissa Perussuomalaisten ja Kokoomuksen edustajien tekemän ponsin mukaisesti, sekä huomioida liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnossa esitetty pykälämuotoilu. Riskinä on, että muuten oikeutta käytäisiin myös tulevat vuodet jarruttaen alalla muuten tehtävää investointia.

LVM:n edustaja toi esille, että 25 h §:ää on tarve selventää, sen ollen myös ministeriön poliittisen johdon näkemys. Tällä hetkellä oikeustilassa on epävarmuutta erityisesti vapaasti vastaanotettavien tv-kanavien jakelun suhteen. LVM:n edustaja myös huomautti, että taustamuistiosta puuttuvat perusoikeusvaikutusten arviointi ja kuluttajien sananvapauden huomioiminen, kun 40 prosenttia kuluttajista vastaanottaa tv-kanavat kaapeliverkon kautta.

Kopioston edustaja toi esille, että taustamuistiossa esitellään asiaan liittyvä oikeustila ja se, mihin johtopäätös pohjautuu nähden muistiossa esitellyn johtopäätöksen olevan oikea. Kansallista liikkumavaraa edelleen lähettämisen määritelmän suhteen ei ole.

TEKIJÄNOIKEUSASIOIDEN NEUVOTTELUKUNTA 2023-2027

LVM:n edustaja toi vielä esille, että 25 h §:n olisi mahdollista lisätä ”jonka valvonnassa ja vastuulla”, sillä verkkolähetydirektiivissä ei missään kohdassa todeta, että kyseinen elementti koskisi pelkästään satelliittilähetyksiä.

Sanoman edustaja toi esille pitkien oikeudenkäyntien riskin, mikäli edelleen lähettämiseen liittyvää kysymystä ei selkeytettäisi ja samalla ei olisi mahdollista toteuttaa uusia sisältöhankintoja.

Vsi Kokko kiitti keskustelusta ja muistutti vielä, että neuvottelukunnan jäsenet voivat toimittaa luonnoksista kirjalliset kommentit viimeistään 22.1.2025. Kommentit lähetetään sähköpostitse copyright.okm@gov.fi

11.50

Kokous päättyy